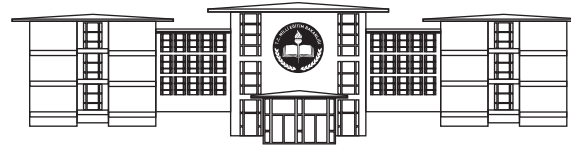

KAYIP ve YAS

İSTANBUL
MİLLÎ EĞİTİM
MÜDÜRLÜĞÜ
2018

İSTANBUL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

Broşür Setlerimiz

ÖĞRENCİ

Akran Zorbalığı
Bedenini Koruma
Ergenlik
Etkili Öğrenme

VELİ

Ağır Düzeyde Zihinsel Yetersizlik
Akran Zorbalığı
Alt İslatma
Anne Baba Tutumları
Bedensel Yetersizlik
Cerebral palsi
Çocuk İhmali ve İstismarı
Çocuklarda Davranım Bozukluğu
Çocuklarda Öfke ve Saldırganlık
DEHB
Destek Eğitim
Dil ve Konuşma Bozuklukları
Down Sendromu
Ergenlik İletişim
Ergenlik Dönemi
Etkili Öğrenme
Görme Yetersizliği
Güvenli İnternet Kullanımı
Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizlik
İşitme Yetersizliği
Kardeş Kısakançlığı
Kayıp ve Yas
Kekemelik

ÇOCUKLARDA ÖLÜM KAVRAMI

Çocuklarla ölüm üzerine konuşulurken bilinmesi gereken iki önemli şey vardır: Bunlardan ilki, çocukların bu konuda neyi bildikleri diğeri ise neyi bilmedikleridir. Eğer korkuları ve yanlış bilgileri varsa, gerekli bilgiler verilerek korku, endişe ve şaşkınlıklarını giderebilmek mümkündür. Konuşmak her zaman bütün sorunları çözmeyebilir ancak sınırlı da olsa anlamalarını sağlayabilir.

Çocuklarla ölüm üzerine konuşulurken söylenecekler "çocuğun yaşına" ve "çocuğun geçmiş yaşam deneyimlerine" bağlı olarak belirlenebilir. Ayrıca bireysel farklılıklar göz önüne alındığında deneyimler, inançlar, duygular ve durumlar farklılaşabilir.

Ölüm yaşamın bir parçasıdır ve çocuklar çeşitli düzeylerde de olsa ölümün farkındadırlar. Eğer çocuklarla bu konuda konuşulur ve ihtiyaçları olan bilgiler verilirse, yaşayacakları herhangi bir krize hazırlanırlar ve üstesinden gelme noktasında kendilerine yardım edilmiş olur.

Çocukların ölüm hakkındaki sorularına cevap verilirken, yetişkinin bir takım şüphelerinin olmaması da çok önemlidir. Kuşku cevaplar çocuklar tarafından fark edileceğinden rahat, kesin, basit, savunucu olmayan, şaşkınlık içermeyen açıklamalar, çocuğun ölümünü anlamasında işe yarayacaktır.

Yapılacak Açıklamalar Şu Basamakları

İçermelidir

- ✓ Çocuk hazır olduğunda iletişim kurma isteğine karşı duyarlı olmak.
- ✓ İletişim girişimlerini engellemek.
- ✓ Dürüst açıklamalarla yaklaşmak.
- ✓ Dinlemek ve duygularını kabul etmek.
- ✓ Çok küçük olduklarını söyleyerek sorularını ertelememek.
- ✓ Kısa, basit açıklamalarla sorularına yanıt vererek kafalarında daha da karmaşıklık yaratacak açıklamalardan kaçınmak.

Hazırlayan Birim:
Özel Eğitim ve
Rehberlik
Hizmetleri
Bölümü

Kayıp ve Yas

Yas, insanın kayıpları karşısında gösterdiği biyopsi-kososyal, doğal, evrensel ve normal bir tepkidir.

Yası Daha Kötü Yapan Faktörler

- ✓ Yetişkinlerin ölüm olayına yaklaşımları,
- ✓ Çocuğun olaya maruz kalıp kalmadığı,
- ✓ Ölüm biçimi,
- ✓ Ölen kişiyle ilişkinin niteliği,
- ✓ Destek,
- ✓ Hayaller ve nedensellik düşünceleri,
- ✓ Kişilik ve önceki yaşantılarıdır.

Normal Yas Süreci

- 1.Evre:** Yadsıma (İnkar) Dönemi
- 2.Evre:** Arama ve İsyan Dönemi
- 3.Evre:** Çökkünlük ve Onarma Çabaları Dönemi
- 4.Evre:** Yeniden Bütünleştirme ve Yapılandırma dönemi

Gelişim Dönemlerine Göre Ölüm Kavramı

- ✓ **0-2 Yaş:** Ölümü anlama yeteneğinde değildir; ama bağlandığı kişiden ayrıldığında “Ayrılık Anksiyetesi” yaşayabilir.
- ✓ **3-5 Yaş:** Ölümü geri dönülebilir bir olay gibi algılayabilir. Ölümün insandan insana geçtiğine böylelikle başkalarının ve kendisinin de bundan ötürü öleceğine inanabilir ve korkabilir.
- ✓ **6-10 Yaş:** Geri dönülmez, sona erme olarak görebilir. Kendisinin ölebileceğini kavrayamayabilir.
- ✓ **11-13 Yaş:** Evrensel ve sona erme olarak görebilir. Ölümün biyolojik yönleri ve cenaze töreninin ayrıntılarıyla ilgilidir.
- ✓ **14-18 Yaş:** Ölümü soyut biçimde kavrayabilir. Tehlikeli durumlar sonucu ölebileceğini bilir.

Patolojik Yas Süreci

Patolojik yas, kaybı yaşayan bireyin yas sürecini tamamlaması gereken zamanda sonlandıramayarak, normal yas evrelerinin birinde takılıp kalması sonucu verdiği patolojik tepkilerdir.

Çocuğun Kardeş Ölümüne Tepkisi

Suçluluk duygusu gelişebilir. Örneğin; Rakibim öldü, ben kazandım ama bu nasıl bir kazanma! Anne ve baba ölen kardeşi “Çok iyi bir çocuktu.” diye anar. Sağ kalan kardeş bunun gerçek olmadığını düşünebilir ama açıklayamaz. O da melek gibi olmaya çalışabilir ama bu ağır bir yükür. “Ben de mi öleceğim? Ben de mi tehdit altındayım?” diye düşünebilir.

Anne Babanın Ölümü

Hani beni hep koruyacaklardı?

Neredeler?

Neden öldüler?

Bana mı kızdılar?

Yanlış bir şey mi yaptım? Düşünceleri hakim olabilir.

Verdiği tepkilerde tutarsızlıklar olabilir.

Kendilerine olan güvenleri azalabilir.

Anne babanın ölümünü kabul edemeyebilir.

Okulda Ölüm Haberi Nasıl Verilmeli?

Böyle bir haber verme görevinde haberi veren kişinin niteliği çok önemlidir. Hayatında ilk kez gördüğü bir profesyonelin söylemesi uygun olmaz. Bilgi verilmeden önce ölümün ne zaman, nasıl ve nerede olduğuna ilişkin gerekli bilgilere sahip olunması gerekir. Uygun bir yer seçilmeli; ölüm haberi çocuğa uygun, açık, doğrudan bir biçimde verilmelidir. Haber verildikten sonra çocukla birlikte kalınmalı ve tepkiler için fırsat tanınmalıdır. Her şey düzelecek, zaman her şeyi halleder gibi ifadelerden kaçınılmalı, öğrenci yalnız bırakılmamalı eve veya ailenin kaldığı yere kadar öğrenciye eşlik edilmelidir.

Öğrencinin veya ailenin izniyle sınıfın geri kalanı olaydan haberdar edilmelidir.

Çocuklar İçin Neler Yapabiliriz?

- ✓ Yaşanan olayla ilgili bilgi verilir. Bilgi verilirken çocuğun yaşı, gelişimsel düzeyi, sosyal çevresi ve yaşam deneyimleri göz önünde bulundurulmalıdır.
- ✓ Çocuğa olup bitenlerin anlatılması ertelenmemelidir.
- ✓ Çocuğa haberi verirken sessiz ve sakin, tercihen çocuğun aşına olduğu ve kendini güvende hissettiği bir ortam seçilmelidir.
- ✓ Verilecek haber için çocuk önceden hazırlanmalıdır. Mesela; haberi vermeden önce çocuğu buna hazırlamak için: “Sana, üzücü bir haber vereceğim.” denilebilir.
- ✓ Çocuklar genellikle olanlardan kendilerini sorumlu tuttuklarından; meydana gelenlerin, onların söyledikleri bir söz, yaptıkları bir davranış ya da düşündükleri bir şey nedeniyle olmadığını söylenmesi gerekir.

Ergenler İçin Neler Yapabiliriz?

- ✓ Rutin düzene devam etme amaçlı grup faaliyetlerine katılmaları sağlanır.
- ✓ Okul normalliğin simgesidir. Bu nedenle ergenin okul hayatına devamını sağlamak ve paylaşımlarını dinlemek önemlidir.
- ✓ Evde ve okuldaki beklentiler yas sürecinde düşük tutulmalı ve yapabildiği beceriler konusunda olumlu duygusal destek sağlanmalıdır.
- ✓ Normalden daha fazla ilgi ve özen göstermek gerekir.
- ✓ Yardım çalışmalarına katılımı teşvik edilmelidir.